

Turizm Lisans Eğitimi Programlarının Kontenjanlarının Değerlendirilmesi

Özkan TÜTÜNCÜ

Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Necat Hepkon Spor Bilimleri Fakültesi,

GİRİŞ

Ülkemizde özellikle 1980 sonrası gerçekleşen gelişmelere bağlı olarak, turizm sektöründe ve eğitiminde önemli değişiklikler olmuştur. Turizm sektöründeki yatırımların artmasıyla beraber, yatak kapasitesinde ve sunulan turizm hizmetlerinin çeşitliliğinde olumlu gelişmeler sağlanmıştır. Turizm işletmelerinin nicel olarak artması, nitelikli hizmet üretiminin sorgulanmasını beraberinde getirerek, turizm eğitime yönelik lisans programlarının açılmasını teşvik etmiştir. Dört yıllık turizm işletmeciliği lisans eğitimini tamamladıktan ve turizm sektöründe aktif olarak çalıştıktan sonra akademik hayata başlayan biri olarak, hem şahsımın hem de sektörde çalışan eğitimli arkadaşlarıma dile getirdiği önemli eksikliklerden biri verilen eğitimin sektörün gerçekleriyle uyumsuz olmasıdır. Bununla birlikte turizm iş sektörünün gelişmesiyle eş zamanlı olarak turizm eğitim sektörü de kendisini güncellemeye ve olanakları dahilinde geliştirmeye çabalamaktadır. Bunun en büyük göstergelerinden birisi turizm işletmeciliği ve otelcilik yükseköğretim kurumlarının fakülteleşmesi ve uzmanlık alanlarına göre bölünmeye gitmesidir.

Bir önceki Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi sayısında "Rekreasyon ve rekreasyon yönetimi lisans programlarının kontenjanlarının değerlendirilmesi" (Tütüncü 2021) konusunu ele almıştık. Bir hatırlatma olarak hem Anatolia hem de Turizm Akademisi bünyesinde rekreasyon eğitimi ile ilgili yapılan incelemeler içinde; rekreasyon yönetimine yönelik müfredat geliştirme (Tütüncü 2008), rekreasyon ve rekreasyon yöne-

tim programlarının amaçları (Kozak, Tütüncü ve Kozak 2014), rekreasyona yönelik disiplinler arası programlar (Tütüncü 2012), fakülteleşme ve rekreasyon bölümleri (Tütüncü 2018) ile rekreasyon yönetimi ve turizm işletmeciliği müfredatlarının karşılaştırılması (Tütüncü, Akgündüz ve Yeşilyurt 2019) ele alınmıştı. Ayrıca hem rekreasyonun hem de turizmin içinde önemli bir yer tutan yiyecek ve içecek ile ilgili olarak, lisans eğitiminde mutfak zanaatları ve gastronomi (Tütüncü 2019) üzerine bir değerlendirme yapılmıştı. Buradaki değerlendirmelerimizin başka çalışmalara ilham olması ve alanın geliştirilmesi, sosyal sorumluluklarımızdan birisidir. Bu kapsamda Kırlar-Can, Ertaş ve Kozak'ın (2021) turizm eğitimi felsefesinin anlaşılması üzerine yaptıkları uluslararası çalışmaya kaynaklık etmek, olumlu bir gösterge olarak değerlendirilebilir.

Değişen şartlara bağlı olarak eğitim sisteminin de güncellenme gereksiniminden dolayı eğitim ile ilgili çalışmaların her zaman gündemde olması özellikle turizm eğitimi için gayet doğaldır (Tütüncü 2021). Bu kapsamda 2021 yılında Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından gerçekleştirilen yükseköğretim kurumları sınavının ortaya koyduğu sonuçlara bağlı olarak, turizm lisans eğitimi ve programları açısından dikkat çeken bazı gelişmeler bulunmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı turizm lisans eğitimi programlarının kontenjanları, yerleşen öğrenci sayıları ve doluluk yüzdeleri üzerinden, turizm lisans eğitimine yönelik oluşan tercihler üzerinden bir durum tespiti yapmaktır.

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

2021 yılında Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) gerçekleştirdiği ÖSYM sınavına göre, turizm lisans eğitimi programlarının kontenjanları, bu kontenjanların dolulukları, kabul edilen ve yerleştirilen öğrenci sayıları internet üzerinden yayınlanmıştır (ÖSYM 2021). Çalışmanın kapsamı sadece ÖSYM puanına göre yerleştirme yapan turizm lisans programları ile sınırlıdır. Bu kapsamda, turizm işletmeciliği (turizm ve otel işletmeciliği, otel yöneticiliği ve seyahat işletmeciliği dahil), turizm rehberliği (seyahat işletmeciliği ve turizm rehberliği dahil), gastronomi ve mutfak sanatları (yiyecek içecek işletmeciliği dahil), rekreasyon yönetimi lisans eğitim programları ele alınmaktadır. Bu çerçevede çalışma ikincil ve tanımlayıcı veriler üzerinden, turizm lisans eğitimi programlarının farklılaşmasını durum tespiti odağında ele almaktadır. Veri seti 2021 yılı yükseköğretim kurumları sınavının ilk yerleştirmeleri kapsamında değerlendirilmektedir. Bunun temel nedeni ilk tercih olarak yerleşen öğrencilerin, diğer öğrencilere göre daha bilinçli ve sağlıklı seçim yapmış olma olasılıklarıdır.

İKİNCİL VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu çalışmada ÖSYM'nin 2021 yılında gerçekleştirmiş olduğu yükseköğretim kurumları sınav sonuçlarının yayınlanmasına bağlı olarak ikincil veriler üzerinden tanımlayıcı ve durum saptayıcı (çıkarımsal değil), bir değerlendirme yapılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda öncelikle programlar kendi içinde devlet ve vakıf üniversiteleri bazında, daha sonra da karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. Devlete ait turizm işletmeciliği (turizm ve otel işletmeciliği, otel yöneticiliği ve seyahat işletmeciliği dahil) lisans programlarına ilişkin veriler Tablo-1'de verilmektedir.

Tablo 1 incelendiğinde devlet üniversitelerindeki 57 turizm işletmeciliği lisans programı bulunduğu, bunların eşit ağırlıklı puan ile öğrenci kabul ettiği, toplam kontenjanının 2338 olduğu ve birinci tercih sonunda 1044 öğrencinin bu programlara yerleştiği görülmektedir. Bu kapsamda bardağın dolu tarafından bakılacak olursa, toplam doluluk oranı 0,45 olmuştur. Diğer bir bakış

açısıyla bardağın boş kısmından bakıldığında, turizm işletmeciliği lisans programlarının 0,65'lik kısmı boş kalmıştır. Akdeniz, Dokuz Eylül, Anadolu, İstanbul, Boğaziçi gibi üniversitelerin köklü programlarının yüzde yüz dolması şaşırtıcı değildir. Hatta bu üniversitelerin yetiştirdiği öğretim elemanlarının istihdam edildiği çekiciliği yüksek olan şehirlerdeki bazı üniversitelerde de aynı durumu görmek sevindiricidir. Öte yandan turizm işletmeciliği lisans eğitimi açısından dokuz program sıfır, 31 program ise beş ve altında öğrenci tarafından tercih edilmiştir. Programlardan yedisi 2020 yılı tercih döneminde hiçbir öğrenci tarafından tercih edilmezken bu yedi programın 2021 yılı doluluk oranları yüzde 12'nin üzerine çıkamamıştır. Vakıf üniversitelerinde eğitim veren turizm işletmeciliği lisans programlarına ilişkin veriler Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2 incelendiğinde vakıf üniversitelerindeki 16 turizm işletmeciliği lisans programı bulunduğu, bunların eşit ağırlıklı puan ile öğrenci kabul ettiği, toplam kontenjanının 231 olduğu ve birinci tercih sonunda 106 öğrencinin bu programlara yerleştiği görülmektedir. Bu kapsamda toplam doluluk oranı 0,62 olmuştur. Diğer bir bakış açısıyla vakıf üniversitelerindeki turizm işletmeciliği lisans programlarının 0,38'lik kısmı boş kalmıştır. Bilkent gibi köklü bir programa sahip üniversitenin yüzde yüz dolması şaşırtıcı değildir. Öte yandan vakıf üniversitelerinde de turizm işletmeciliği lisans eğitimi açısından beş program sıfır, dokuz program ise beş ve altında öğrenci tarafından tercih edilmiştir. Devlete ait turizm rehberliği (seyahat işletmeciliği ve turizm rehberliği dahil) lisans programlarına ilişkin veriler Tablo 3'te verilmektedir.

Tablo 3 incelendiğinde devlet üniversitelerindeki 43 turizm rehberliği lisans programı bulunduğu, bunların dil puanı ile seyahat işletmeciliği ve turizm rehberliği (S.İ.T.R) programlarının ise eşit ağırlıklı puan ile öğrenci kabul ettiği, toplam kontenjanının 2010 olduğu ve birinci tercih sonunda 1839 öğrencinin bu programlara yerleştiği görülmektedir. Bu kapsamda toplam doluluk oranı 0,92 olmuştur. Turizm rehberliğinde 34 programın yüzde yüz ile tam doluluk oranına ulaşmış olduğu görülmektedir. Sadece Hacı

Tablo 1. Öğrencilerin Devlet Üniversiteleri Turizm İşletmeciliği Lisans Eğitim Programları Tercihleri (2021)

Üniversite	Fakülte/Yüksekokul	Puan	Kontenjan	Yerleşen	%
Afyon Kocatepe Ü.	Turizm F.	EA	31	1	3,23
Akdeniz Ü.	Manavgat Turizm F.	EA	41	41	100,00
Akdeniz Ü.	Serik İşletme F.	EA	31	19	61,29
Akdeniz Ü.	Turizm F.	EA	72	72	100,00
Alaaddin Keykubat Ü.	Turizm F.	EA	62	30	48,39
Anadolu Ü.	Turizm F.	EA	52	52	100,00
Hacı Bayram Veli Ü.	Turizm F.	EA	72	35	48,61
Atatürk Ü.	Turizm F.	EA	31	1	3,23
Adnan Menderes Ü.	Turizm F.(Kuşadası)	EA	31	14	45,16
Balıkesir Ü.	Burhaniye Uygulamalı Bilimler Y.	EA	41	0	0,00
Balıkesir Ü.	Turizm F.	EA	41	8	19,51
Bilecik Şeyh Edebali Ü.*	Uygulamalı Bilimler F.	EA	41	1	2,44
Bitlis Eren Ü.*	Kanık Uygulamalı Bilimler Y.	EA	21	0	0,00
Bolu Abant İzzet Baysal Ü.	Turizm F.	EA	31	4	12,90
Mehmet Akif Ersoy Ü.*	Turizm İşl. ve Otelcilik Y.	EA	41	1	2,44
Çanakkale Onsekiz Mart Ü.	Turizm F.	EA	31	16	51,61
Dokuz Eylül Ü.	Turizm F.	EA	62	62	100,00
Dokuz Eylül Ü.	Uygulamalı Bilimler Y.	EA	62	34	54,84
Düzce Ü.*	Akçakoca Turizm İşl. ve Otelcilik Y.	EA	41	0	0,00
Ege Ü.	Çeşme Turizm F.	EA	82	82	100,00
Erciyes Ü.	Turizm F.	EA	31	7	22,58
Eskişehir Osmangazi Ü.	Turizm F.	EA	62	62	100,00
Giresun Ü.*	Bulancak Uygulamalı Bilimler Y.	EA	21	0	0,00
Isparta Uygulamalı Bilimler Ü.	Turizm F. (Eğirdir)	EA	31	1	3,23
İskenderun Teknik Ü.	Turizm F.	EA	31	3	9,68
İstanbul Medeniyet Ü.	Turizm F.	EA	52	52	100,00
İstanbul Ü.	İktisat F.	EA	77	77	100,00
Karabük Ü.	Safranbolu Turizm F.	EA	26	0	0,00
Kırklareli Ü.	Turizm F.	EA	26	0	0,00

Rekreasyon İncelemeleri

Tablo 1. Öğrencilerin Devlet Üniversiteleri Turizm İşletmeciliği Lisans Eğitim Programları Tercihleri (2021) (Devam)

Kocaeli Ü.	Turizm F.	EA	41	14	34,15
Kütahya Dumlupınar Ü.	Tavşanlı Uygulamalı Bilimler F.	EA	26	0	0,00
Malatya Turgut Özal Ü.	Sosyal ve Beşeri Bilimler F.	EA	31	1	3,23
Mardin Artuklu Ü.*	Turizm F.	EA	26	3	11,54
Mersin Ü.	Turizm F.	EA	62	15	24,19
Muğla Sıtkı Koçman Ü.	Fethiye İşletme F.	EA	72	13	18,06
Muğla Sıtkı Koçman Ü.	Turizm F.	EA	52	25	48,08
Necmettin Erbakan Ü.	Turizm F.	EA	31	0	0,00
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ü.	Turizm F.	EA	36	2	5,56
Ondokuz Mayıs Ü.	Turizm F. (Bafra)	EA	31	4	12,90
Pamukkale Ü.	Turizm F.	EA	41	5	12,20
Recep Tayyip Erdoğan Ü.	Ardeşen Turizm F.	EA	21	5	23,81
Sakarya Uygulamalı Bilimler Ü.	Turizm F. (Sapanca)	EA	41	4	9,76
Selçuk Ü.	Beyşehir Ali Akkanat Turizm F.	EA	31	0	0,00
Selçuk Ü.	Turizm F.	EA	31	1	3,23
Sivas Cumhuriyet Ü.*	Turizm F.	EA	21	1	4,76
Süleyman Demirel Ü.	İktisadi ve İdari Bilimler F.	EA	31	2	6,45
Trakya Ü.	Uygulamalı Bilimler F.	EA	31	3	9,68
Van Yüzüncü Yıl Ü.*	Turizm F.	EA	21	2	9,52
Zonguldak Bülent Ecevit Ü.	Karadeniz Ereğli Turizm F.	EA	26	2	7,69
Akdeniz Ü.	Turizm F. (İng.)	EA	52	52	100,00
Boğaziçi Ü.	Uygulamalı Bilimler Y. (İng.)	EA	67	66	98,50
Dokuz Eylül Ü.	İşletme F. (İng.)	EA	62	62	100,00
İzmir Katip Çelebi Ü.	Turizm F. (İng.)	EA	41	41	100,00
Kastamonu Ü.	Turizm F. (İng.)	EA	31	1	3,23
Muğla Sıtkı Koçman Ü.	Turizm F. (İng.)	EA	31	31	100,00
Eskişehir Osmangazi Ü.	Turizm F. (İÖ)	EA	41	13	31,71
Adnan Menderes Ü.	Turizm F. (Kuşadası) (S.İ.)	EA	36	1	2,78
Toplam			2338	1044	44,65

Bayram Veli, Batman ve Çankırı üniversitelerinin turizm rehberliği programları 0,50'nin altında bir doluluğa sahiptir. Bununla birlikte bu üç programın dahi en az 0,25 (12 öğrenci) doluluğa sahip olması, ilgi çekicidir. Vakıf üniversitelerine ait turizm rehberliği (seyahat işletmeciliği ve turizm rehberliği dahil) lisans programlarına ilişkin veriler Tablo 4'te verilmektedir.

Tablo 4 incelendiğinde vakıf üniversitelerindeki üç turizm rehberliği lisans programı bulunduğu, bunların dil puanı ile öğrenci kabul ettiği, toplam kontenjanının 89 olduğu ve birinci tercih sonunda 61 öğrencinin bu programlara yerleştiği gö-

rülmektedir. Bu kapsamda toplam doluluk oranı 0,69 olmuştur. Tüm vakıf üniversiteleri turizm rehberliği programları 0,50'nin üstünde bir doluluğa sahiptir. Devlet üniversitelerine ait gastronomi ve mutfak sanatları (yemek-içecek işletmeciliği dâhil) lisans programlarına ilişkin veriler Tablo 5'te verilmektedir.

Tablo 5 incelendiğinde devlet üniversitelerindeki 55 gastronomi ve mutfak sanatları (yemek-içecek işletmeciliği dahil) lisans programı bulunduğu, bunların sözel puan ile yemek-içecek işletmeciliği programlarının ise eşit ağırlıklı puan ile öğrenci kabul ettiği, toplam kontenjanının 3034

Tablo 2. Öğrencilerin Vakıf Üniversiteleri Turizm İşletmeciliği Lisans Eğitim Programları Tercihleri (2021)

Üniversite	Fakülte/Yüksekokul	Puan	Kontenjan	Yerleşen	%
Başkent Ü.	Ticari Bilimler F. (Burslu)	EA	20	5	25,00
Beykent Ü.	İktisadi ve İdari Bilimler F. (Burslu)	EA	20	4	20,00
Alanya Hamdullah Emin Paşa Ü.	İktisadi ve İdari Bilimler F. (İng.) (Burslu)	EA	15	8	53,33
Antalya Bilim Ü.	Turizm F. (İng.) (Burslu)	EA	25	7	28,00
Atılım Ü.	İşletme F. (İng.) (Burslu)	EA	18	15	83,33
İstanbul Bilgi Ü.	Turizm ve Otelcilik Y. (İng.) (Burslu)	EA	29	8	27,59
Yeditepe Ü.	Ticari Bilimler F. (İng.) (Burslu)	EA	15	7	46,67
Girne Amerikan Ü.	Uygulamalı Sosyal Bilimler Y. (İng.) (Burslu)	EA	3	0	0,00
Girne Ü.	İktisadi ve İdari Bilimler F. (İng.) (Burslu)	EA	3	0	0,00
Kıbrıs Amerikan Ü.	İşletme ve Ekonomi F. (İng.) (Burslu)	EA	3	0	0,00
Lefke Avrupa Ü.	Turizm ve Otel İşl. Y. (İng.) (Burslu)	EA	3	0	0,00
Uluslararası Final Ü.	Turizm ve Mutfak Sanatları Y. (İng.) (Burslu)	EA	5	0	0,00
Uluslararası Kıbrıs Ü.	Turizm ve Otel İşl. Y. (İng.) (Burslu)	EA	3	1	33,33
Doğu Akdeniz Ü.	Turizm ve Otelcilik Y. (İng.) (Ücretli+Burslu)	EA	10	1	10,00
İhsan Doğramacı Bilkent Ü.	Uygulamalı Bilimler F. (İng.) (Burslu)	EA	36	36	100,00
Özyeğin Ü.	Uygulamalı Bilimler Y. (O.Y.)	EA	23	14	60,87
Toplam			231	106	62

Tablo 3. Öğrencilerin Devlet Üniversiteleri Turizm Rehberliği Lisans Eğitim Programları Tercihleri (2021)

Üniversite	Fakülte/Yüksekokul	Puan	Kontenjan	Yerleşen	%
Adıyaman Ü.	Turizm F.	DİL	41	25	60,98
Afyon Kocatepe Ü.	Turizm F.	DİL	52	52	100,00
Akdeniz Ü.	Manavgat Turizm F.	DİL	62	62	100,00
Akdeniz Ü.	Turizm F.	DİL	52	52	100,00
Aksaray Ü.	Turizm F.	DİL	41	41	100,00
Anadolu Ü.	Turizm F.	DİL	41	41	100,00
Atatürk Ü.	Turizm F.	DİL	31	31	100,00
Adnan Menderes Ü.	Turizm F.(Kuşadası)	DİL	52	52	100,00
Balıkesir Ü.	Turizm F.	DİL	62	62	100,00
Batman Ü.	Turizm İşl. ve Otelcilik Y.	DİL	36	12	33,33
Bilecik Şeyh Edebali Ü.	Uygulamalı Bilimler F.	DİL	41	41	100,00
Bolu Abant İzzet Baysal Ü.	Turizm F.	DİL	41	41	100,00
Çankırı Karatekin Ü.	İlgaz Turizm ve Otelcilik Y.	DİL	52	24	46,15
Ege Ü.	Çeşme Turizm F.	DİL	57	57	100,00
Erciyes Ü.	Turizm F.	DİL	62	62	100,00
Gümüşhane Ü.	Turizm F.	DİL	52	32	61,54
Harran Ü.	Turizm ve Otel İşl. Y.	DİL	41	26	63,41
Isparta Uygulamalı Bilimler Ü.	Turizm F. (Eğirdir)	DİL	41	41	100,00
İskenderun Teknik Ü.	Turizm F.	DİL	31	31	100,00
İzmir Katip Çelebi Ü.	Turizm F.	DİL	62	62	100,00
Karabük Ü.	Safranbolu Turizm F.	DİL	31	31	100,00
Karamanoğlu Mehmetbey Ü.	Uygulamalı Bilimler Y.	DİL	31	18	58,06
Kastamonu Ü.	Turizm F.	DİL	52	46	88,46
Kırklareli Ü.	Turizm F.	DİL	41	41	100,00
Mardin Artuklu Ü.	Turizm F.	DİL	31	31	100,00
Mersin Ü.	Turizm F.	DİL	62	62	100,00
Muğla Sıtkı Koçman Ü.	Turizm F.	DİL	31	31	100,00
Necmettin Erbakan Ü.	Turizm F.	DİL	52	52	100,00
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ü.	Turizm F.	DİL	52	52	100,00

Tablo 4. Öğrencilerin Vakıf Üniversiteleri Turizm Rehberliği Lisans Eğitim Programları Tercihleri (2021)

Üniversite	Fakülte/Yüksekokul	Puan	Kontenjan	Yerleşen	%
İstanbul Gelişim Ü.	İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler F. (Burslu)	DİL	36	20	55,56
Yaşar Ü.	Uygulamalı Bilimler Y. (İng.) (Ücretli+Burslu)	DİL	23	20	86,96
Nişantaşı Ü.	Uygulamalı Bilimler Y. (Ücretli+Burslu)	DİL	30	21	70,00
Toplam			89	61	68,54

Tablo 5. Öğrencilerin Devlet Üniversiteleri Gastronomi ve Mutfak Sanatları Lisans Eğitim Programları Tercihleri

Üniversite	Fakülte/Yüksekokul	Puan	Kontenjan	Yerleşen	%
Afyon Kocatepe Ü.	Turizm F.	SÖZ	62	62	100,00
Ağrı İbrahim Çeçen Ü.	Turizm İşl. ve Otelcilik Y.	SÖZ	31	31	100,00
Akdeniz Ü.	Manavgat Turizm F.	SÖZ	82	82	100,00
Akdeniz Ü.	Turizm F.	SÖZ	72	72	100,00
Alaaddin Keykubat Ü.	Turizm F.	SÖZ	62	62	100,00
Anadolu Ü.	Turizm F.	SÖZ	62	62	100,00
Hacı Bayram Veli Ü.	Turizm F.	SÖZ	66	66	100,00
Ardahan Ü.	Turizm İşl. ve Otelcilik Y.	SÖZ	41	41	100,00
Atatürk Ü.	Turizm F.	SÖZ	62	62	100,00
Balıkesir Ü.	Turizm F.	SÖZ	52	52	100,00
Bolu Abant İzzet Baysal Ü.	Turizm F.	SÖZ	62	62	100,00
Mehmet Akif Ersoy Ü.	Turizm İşl. ve Otelcilik Y.	SÖZ	62	62	100,00
Çanakkale Onsekiz Mart Ü.	Turizm F.	SÖZ	52	52	100,00
Dokuz Eylül Ü.	Turizm F.	SÖZ	62	62	100,00
Düzce Ü.	Akçakoca Turizm İşl. ve Otelcilik Y.	SÖZ	41	41	100,00
Eskişehir Osmangazi Ü.	Turizm F.	SÖZ	52	52	100,00
Gaziantep Ü.	Turizm F.	SÖZ	62	62	100,00
Giresun Ü.	Turizm F. (Keşap)	SÖZ	52	52	100,00
Gümüşhane Ü.	Turizm F.	SÖZ	31	31	100,00
Hatay Mustafa Kemal Ü.	Turizm İşl. ve Otelcilik Y.	SÖZ	41	41	100,00
İğdir Ü.	Turizm F.	SÖZ	62	62	100,00

Tablo 5. Öğrencilerin Devlet Üniversiteleri Gastronomi ve Mutfak Sanatları Lisans Eğitim Programları Tercihleri (Devam) (2021)

İğdır Ü.	Turizm F.	SÖZ	62	62	100,00
İskenderun Teknik Ü.	Turizm F.	SÖZ	52	52	100,00
İstanbul Medeniyet Ü.	Turizm F.	SÖZ	52	52	100,00
İzmir Katip Çelebi Ü.	Turizm F.	SÖZ	62	62	100,00
Kafkas Ü. (Kars)	Sarıkamış Turizm F.	SÖZ	52	52	100,00
Karabük Ü.	Safranbolu Turizm F.	SÖZ	52	52	100,00
Kastamonu Ü.	Turizm F.	SÖZ	52	52	100,00
Kırklareli Ü.	Turizm F.	SÖZ	41	41	100,00
Kocaeli Ü.	Turizm F.	SÖZ	62	62	100,00

Tablo 6. Öğrencilerin Vakıf Üniversiteleri Gastronomi ve Mutfak Sanatları Lisans Eğitim Programları Tercihleri (2021)

Üniversite	Fakülte/Yüksekokul	Puan	Kontenjan	Yerleşen	%
Kırgızistan-Türkiye Manas Ü.	Turizm F.	SÖZ	5	5	100,00
Özyeğin Ü.	Uygulamalı Bilimler Y. (İng.) (Burslu)	SÖZ	63	63	100,00
Girne Ü.	Turizm F. (Burslu)	SÖZ	30	6	20,00
Kıbrıs İlim Ü.	Turizm F. (Burslu)	SÖZ	26	6	23,08
Uluslararası Kıbrıs Ü.	Turizm ve Otel İşl. Y. (Burslu)	SÖZ	40	22	55,00
Yakın Doğu Ü.	Turizm ve Otelcilik Y. (Burslu)	SÖZ	34	24	70,59
Antalya Bilim Ü.	Turizm F. (İng.) (Burslu)	SÖZ	45	45	100,00
Lefke Avrupa Ü.	Turizm ve Otel İşl. Y. (İng.) (Burslu)	SÖZ	65	46	70,77
İstanbul Bilgi Ü.	Turizm ve Otelcilik Y. (İng.) (Ücretli+Burslu)	SÖZ	45	45	100,00
Doğu Akdeniz Ü.	Turizm ve Otelcilik Y. (İng.) (Ücretli+Burslu)	SÖZ	40	34	85,00
Doğu Akdeniz Ü.	Turizm ve Otelcilik Y. (Ücretli+Burslu)	SÖZ	60	38	63,33
Uluslararası Final Ü.	Turizm ve Mutfak Sanatları Y. (Ücretli+Burslu)	SÖZ	30	7	23,33
Toplam			483	341	70,60

olduğu ve birinci tercih sonunda 2957 öğrencinin bu programlara yerleştiği görülmektedir. Bu kapsamda toplam doluluk oranı 0,98 olmuştur. Veri seti dikkatli şekilde incelenirse, aslında gastronomi ve mutfak sanatları programlarının

tamamının kontenjanlarını birinci tercihlerinde yüzde yüzlük bir oran ile doldurdıkları görülebilir. Sadece iki yiyecek-içecek işletmeciliği programı kontenjanlarının 0,22-0,24 aralığında doldurabilmişlerdir. Vakıf üniversitelerine ait gast-

Tablo 7. Öğrencilerin Devlet Üniversiteleri Rekreasyon Yönetimi Lisans Eğitim Programları Tercihleri (2021)

Üniversite	Fakülte/Yüksekokul	Puan	Kontenjan	Yerleşen	%
Akdeniz Ü.	Manavgat Turizm F.	SÖZ	52	52	100,00
Akdeniz Ü.	Turizm F.	SÖZ	52	52	100,00
Hacı Bayram Veli Ü.	Turizm F.	SÖZ	71	71	100,00
Balıkesir Ü.	Turizm F.	SÖZ	41	41	100,00
Giresun Ü.	Turizm F. (Keşap)	SÖZ	31	6	19,35
Harran Ü.	Turizm ve Otel İşl. Y.	SÖZ	41	15	36,59
Karabük Ü.	Safranbolu Turizm F.	SÖZ	41	14	34,15
Karamanoğlu Mehmetbey Ü.	Uygulamalı Bilimler Y.	SÖZ	41	6	14,63
Kırklareli Ü.	Turizm F.	SÖZ	36	33	91,67
Kütahya Dumlupınar Ü.	Tavşanlı Uygulamalı Bilimler Y.	SÖZ	31	21	67,74
Mersin Ü.	Turizm F.	SÖZ	41	41	100,00
Necmettin Erbakan Ü.	Turizm F.	SÖZ	62	57	91,94
Osmaniye Korkut Ata Ü.	Kadirli Uygulamalı Bilimler F.	SÖZ	41	10	24,39
Sakarya Uygulamalı Bilimler Ü.	Turizm F. (Sapanca)	SÖZ	41	41	100,00
Selçuk Ü.	Turizm F.	SÖZ	31	31	100,00
Siirt Ü.	Turizm İşl. ve Otelcilik Y.	SÖZ	41	10	24,39
Sinop Ü.	Turizm İşl. ve Otelcilik Y.	SÖZ	41	25	60,98
Tokat Gaziosmanpaşa Ü.	Zile Turizm İşl. ve Otelcilik Y.	SÖZ	41	1	2,44
Van Yüzüncü Yıl Ü.	Turizm F.	SÖZ	41	19	46,34
Necmettin Erbakan Ü.	Turizm F. (İÖ)	SÖZ	41	4	9,76
Hacı Bayram Veli Ü.	Turizm F. (M.T.O.K.)	SÖZ	18	18	100,00
Toplam			876	568	64,84

ronomi ve mutfak sanatları lisans programlarına ilişkin veriler Tablo 6'da verilmektedir.

Tablo 6 incelendiğinde vakıf üniversitelerindeki 12 gastronomi ve mutfak sanatları lisans programı bulunduğu, bunların sözel puan ile öğrenci kabul ettiği, toplam kontenjanının 483 olduğu ve birinci tercih sonunda 341 öğrencinin bu programlara yerleştiği görülmektedir. Bu kapsamda

toplam doluluk oranı 0,71 olmuştur. Dört vakıf üniversitesi kontenjanlarının tamamını ilk tercihlerde doldururken, devlet üniversitelerine benzer şekilde sadece üç gastronomi ve mutfak sanatları programı kontenjanlarını 0,20-0,23 aralığında doldurabilmişlerdir. Devlet üniversitelerine ait rekreasyon yönetimi lisans programlarına ilişkin veriler Tablo 7'de verilmektedir.

Tablo 7 incelendiğinde devlet üniversitelerindeki 21 rekreasyon yönetimi lisans programı bulunduğu, bunların sözel puan ile öğrenci kabul ettiği, toplam kontenjanının 876 olduğu ve birinci tercih sonunda 568 öğrencinin bu programlara yerleştiği görülmektedir. Bu kapsamda toplam doluluk oranı 0,65 olmuştur. Sekiz programın yüzde yüzlük bir tercih oranına, dokuz programın ise 0,46'nın altında doluluk oranına sahip olması ilginç bir sonuçtur. Vakıf üniversitelerinde sadece Doğu Akdeniz Üniversitesi, Turizm ve Otelcilik Yüksekokulunda rekreasyon (rekreasyon yönetimine denk) lisans programı bulunmaktadır. Bu programın üç kişilik kontenjanına, ilk tercihlerde öğrenciler başvurmamıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Turizm işletmeciliği programı için devlet üniversitelerinde en yüksek kontenjan 82, en düşük kontenjan 21 kişi ve programların toplam doluluğu 0,45 olurken, vakıf üniversitelerinde en yüksek kontenjan 32, en düşük kontenjan üç kişi ve programların toplam doluluğu 0,62 olmuştur. Devlet üniversitelerinde kontenjanların 0,50'sinden azını doldurabilen 41 program incelendiğinde, farklı yorumlar yapılabilir. Örneğin yeni açılmış ve özellikle periferde yer alan lisans eğitim programlarının öğrencilere cazip gelmediği, bu okullarda eğitim veren öğretim elemanları tarafından vurgulanmaktadır. Bununla birlikte ülkemizdeki turizm lisans eğitiminde önemli yer tutmuş olan Balıkesir, Aydın ve Mersin gibi köklü turizm ve seyahat işletmeciliği programlarının, rağbet görmemiş olması dikkat çekicidir. Turizm işletmeciliği programlarının hızlı ve plansız şekilde çoğalması, bunlara ek olarak kontenjanlarının gerçekçi kriterlerle belirlenmemesi, bu durumun oluşmasına katkıda bulunmuş olabilir. Turizm işletmeciliği alanında ikinci öğretimde eğitim vermenin de sorgulanması gerekmektedir. Vakıf üniversitelerindeki turizm işletmeciliği programlarının durumu, devlet üniversitelerine göre nispeten daha iyidir. Kontenjanların 0,50'sinden azını doldurabilen 12 program incelendiğinde, farklı yorumlar yapılabilir. Öncelikle kontenjanların daha gerçekçi bir şekilde be-

lirlendiği, doluluk oranlarından görülmektedir. Bununla birlikte turizm işletmeciliği kontenjanlarının doluluğu, yedi programda 10 ve altında gerçekleşmiştir. Vakıf üniversitelerinin ücretlendirme sistemleri ve hizmet verdikleri bölge ile kadrolarının yapısı, tercih edilip edilmemelerinde önemli etmenler olarak görülebilir.

Turizm rehberliği programı için devlet üniversitelerinde en yüksek kontenjan 62, en düşük kontenjan 31 kişi ve programların toplam doluluğu 0,92 olurken, vakıf üniversitelerinde en yüksek kontenjan 36, en düşük kontenjan 23 kişi ve programların toplam doluluğu 0,69 olmuştur. Öğrencilerin rehberlikle ilgili ikinci öğretim programlarına bu kadar yoğun talep göstermesi ve bu programların da tam kapasiteye ulaşması dikkat çekicidir. Turizm rehberliği alanına yönelik ilgi, öğrencilerin dil konusunda yetkinliğine bağlı olarak mesleki açıdan yasayla korunan bir alanda eğitim görme isteklerinden kaynaklanabilir. Öte yandan turizm rehberliğinin yasa ile yabancı dil şartına bağlanmış olması, halen neden iki devlet üniversitesinin dil puanı yerine, eşit ağırlıklı puanı tercih ettikleri sorusunu akla getirmektedir. Turizm rehberliği alanına yönelik ilginin vakıf üniversitelerinde de görece devam ettiği gözlemlenmektedir.

Gastronomi ve mutfak sanatları programı için devlet üniversitelerinde en yüksek kontenjan 82, en düşük kontenjan 17 kişi ve programların toplam doluluğu 0,98 olurken, vakıf üniversitelerinde en yüksek kontenjan 65, en düşük kontenjan beş kişi ve programların toplam doluluğu 0,71 olmuştur. Öğrencilerin ikinci öğretim programlarına bu kadar yoğun talep göstermesi ve programların da tam kapasiteye ulaşması ilgi çekici bir sonuçtur. Gastronomi ve mutfak sanatları programlarının sözel puan ile öğrenci kabul etmesi ve medyada bu alanın çok fazla işlenmesi, alana yönelik talebi artıran bir unsur olarak görülebilir. Veri seti dikkatli şekilde incelenirse, aslında gastronomi ve mutfak sanatları programlarının vakıf üniversitelerinde de tercih edildikleri ancak muhtemelen fiyat politikaları veya ihtisaslaşma kabiliyetlerine göre görece devlet üniversitelerine göre kontenjanlarını tam dolduramadık-

ları düşünülebilir. Öte yandan Özyeğin üniversitesi gibi bu alana önem veren hem akademik olarak hem de pratikte ihtisaslaşmış ve önemli bir bütçe ile eğitimini devam ettiren bir kurumun, 63 kişilik kontenjanının tamamını ilk tercihlerde doldurmuş olması, gayet doğal gözükmektedir. Bununla birlikte üç programın doluluğu 0,23'ün altında kalmıştır. Bu üç programın Kıbrıs'ta bulunması ve adada benzer programların yoğunluğu, oranların düşüklüğünde bir etmen olarak görülebilir. Bu alana yönelik önceden yaptığımız değerlendirmelerin (Tütüncü 2019), geçerliliğini koruduğu belirtilebilir.

Rekreasyon yönetimi programı için devlet üniversitelerinde en yüksek kontenjan 71, en düşük kontenjan 18 kişi ve programların toplam doluluğu 0,65'tir. Vakıf üniversitelerinde sadece bir programda üç kişilik kontenjan olmakla birlikte, bu programa başvuran öğrenci olmamıştır. Rekreasyon yönetimi programlarının sözel puan ile öğrenci kabul etmesi, bu programın cazibesinin artmasına katkıda bulunmuş olabilir. Bununla birlikte rekreasyon yönetimi ile turizm işletmeciliği programlarının müfredatları incelendiğinde, önemli farklılaşmalar veya akademik kadrolarında alana yönelik uzmanlaşmanın tam gerçekleşmediği gözlemlenmektedir (Kozak, Tütüncü ve Kozak 2014; Tütüncü 2018; Tütüncü, Akgündüz ve Yeşilyurt 2019). Özellikle Necmettin Erbakan Üniversitesi'ndeki ikinci ikinci öğretim programının sadece dört kişi tarafından tercih edilmiş olması, daha ülkemizde kendi rüştünü henüz kanıtlamamış ve yetişmiş akademik gücü çok az olan bu bölümlerin henüz ikinci öğretim programlarına hazır olmadığına bir habercisi olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan Necmettin Erbakan Üniversitesi'ne ek olarak, Tokat Gaziosmanpaşa ve Giresun Üniversiteleri altı kişinin altında öğrenci tarafından tercih edilmişlerdir. Farklı bir şekilde, sekiz programın ise bu kadar ciddi bir doluluğa sahip olması, dikkat çekici bir olaydır. Bu alana yönelik önceden yaptığımız değerlendirmelerin (Tütüncü 2019), geçerliliğini koruduğu belirtilebilir. Rekreasyon yönetimi programlarına sahip olan ve yeni program açmak isteyen üniversitelerin, konuyu daha dikkatli bir şekilde değerlendirmeleri gerekmektedir.

Bazı üniversiteler belirli doluluk oranlarına ulaşamayan programlar için yeni kadro tahsisi yapmama eğilimindedir. Programların kontenjanlarının daha gerçekçi kriterlerle belirlenme ihtiyacı bulunmaktadır. Önemli olan sadece lisans programlarının doluluklarını artırmak değil, eğitim programlarının içeriği yeterli ve alana yönelik eğitimi kadrolarla şekillendirmek, sektörle işbirliği yapmak ve mezunlarının iş bulabileceği sağlıklı bir sistemi oluşturabilmektir. Köklü üniversitelerde ve büyük şehirlerde yer alan programlarının daha fazla öğrenciyi cezbediği söylenebilir. Bu kapsamda açılacak olan yeni okullara, kuruluş yerini de dikkate alması ve illa turizm ile ilgili tüm lisans programlarını açmaması ve uzmanlığa gitmesi önerilebilir. Turizm fakültelerinin açılmasına bir sınırlama getirilmesi, bunun yerine açılacak olan uygulamalı bilimler fakültelerinde, bölgenin yapısına göre uzmanlaşılacak bir veya iki alana odaklanması daha gerçekçi olabilir. Var olan durum iyi analiz edilmeli, turizm lisans programlarının geleceği bir planlama dâhilinde yürütülmelidir. Bunların yapılmaması durumunda, turizm lisans eğitiminde ve buna bağlı olarak turizm sektöründe yeni sorunlarla karşılaşılması kuvvetle muhtemeldir.

Kısaltmalar

EA = Eşit Ağırlıklı

F = Fakülte

İşl. = İşletmecilik

İÖ = İkinci Öğretim

S.İ. = Seyahat İşletmeciliği

S.İ.T.R. = Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği

SÖZ = Sözel

Y = Yüksekokul

Y.İ.İ. = Yiyecek-İçecek İşletmeciliği

Ü = Üniversite

O.Y. = Otel Yöneticiliği

M.T.O.K. = Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları

KAYNAKÇA

- Kırlar-Can, B., Ertaş, M., ve Kozak, M. (2021). Understanding the Philosophy of Tourism Education: A Perspective Study in Turkey, *International Journal of Tourism Research*, 23 (6): 1112-1125.
- Kozak, N., Tütüncü, Ö. ve Kozak, M. (2014). *Rekreasyon ve Rekreasyon Yönetimi Programlarının Amaçları Ne Olmalı?. 6. Akademik Turizm Eğitimi Arama Konferansı Sonuç Raporu*, 17-20 Nisan 2014, Muğla: Bodrum.
- ÖSYM (2021). Yükseköğretim Kurumları Sınavı, <https://www.osym.gov.tr/TR,20842/2021.html>, Erişim tarihi: 15 Eylül 2021.
- Tütüncü, Ö. (2008). Rekreasyon Yönetimi'ne Yönelik Üniversite Düzeyinde Bir Müfredat Geliştirme Önerisi, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 19 (1): 93-103.
- Tütüncü, Ö. (2012). Rekreasyona Yönelik Disiplinlerarası Bir Doktora Programı Önerisi, *I. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi*, 45-760. 12-15 Nisan 2012. Antalya: Kemer.

Tütüncü, Ö. Akgündüz, Y. ve Yeşilyurt, C. (2019). Rekreasyon Yönetimi ve Turizm İşletmeciliği Bölüm Müfredatlarının Karşılaştırılması, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Hasan Olalı Turizm Sempozyumu Özel Sayısı, 112-124.

Tütüncü, Ö. (2018). Fakülteleşme ve Rekreasyon Bölümleri, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 29 (2): 265-271.

Tütüncü, Ö. (2019). Lisans Eğitiminde Mutfak Zanaatları ve Gastronomi, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30 (1): 93-97.

Özkan TÜTÜNCÜ, Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Necat Hepkon Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon Bölümü, 35330, Seferihisar, İzmir.

E-posta: ozkan.tutuncu@deu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-2482-0893



Özkan TÜTÜNCÜ

Lisansını turizm işletmeciliği alanında Çukurova Üniversitesi'nde, yüksek lisans ve doktorasını Dokuz Eylül Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Michigan State University' de kalite maliyetleri üzerine doktora tez çalışmasını, University of Wisconsin ve State University of New York'ta uluslararası kalite yönetim sistemleri üzerine doktora sonrası araştırmalar yapmıştır. Halen Dokuz Eylül Üniversitesi Necat Hepkon Spor Bilimleri Fakültesi'nde Rekreasyon Bölüm Başkanlığı görevini yürütmekte ve Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı lisansüstü programlarında araştırma yöntemleri ve çok değişkenli veri analizleri derslerini okutmaktadır.